

Sygn. akt **IV U 1077/19**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2019 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Anna Guniewska

Protokolant: st. sekr. sądowy Magdalena Rykała-Płodzień
po rozpoznaniu w dniu 30 października 2019 r. w Rzeszowie
sprawy z wniosku S. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.
o wysokość emerytury
na skutek odwołania S. G.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.
z dnia 13/05/2019 r. znak (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. z dnia 13/05/2019 r. znak: (...) w ten sposób, że nakazuje organowi rentowemu wyrównanie emerytury wnioskodawczyni S. G. za okres od 1 kwietnia 2016r. do 31 marca 2019r.

II. w pozostałym zakresie odwołanie oddala.

Sygn. akt IV U 1077/19

UZASADNIENIE

Wyroku z dnia 30 października 2019 r.

Decyzją z dnia 13 maja 2019r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. przeliczył wnioskodawczyni S. G. emeryturę od 1 kwietnia 2019 . tj. od miesiąca złożenia wniosku o powyższe.

Od decyzji ZUS S. G. wniosła odwołanie domagając się wyrównania jej świadczenia za okres od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 1 marca 2019 r. Podkreślała, że w tym czasie było ono wypłacane w nieprawidłowej wysokości. ZUS, na podstawie złożonej przez nią skargi zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., przeliczył jej emeryturę, ale wyrównania dokonał tylko od 1 kwietnia 2019 r. tj. od daty złożenia skargi.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko jak w zaskarżonej decyzji. Dodał, że orzeczenie Trybunału odnosi skutki jedynie na przyszłość, w związku z czym ewentualne uwzględnienie skargi wiąże się z uprawnieniem do wypłaty świadczenia w nowej wysokości dopiero od miesiąca złożenia skargi.

Sąd ustalił i zważył co następuje:

S. G. urodziła się w dniu (...) i od dnia 7 października 2008r. była uprawniona do pobierania emerytury w obniżonym wieku 55 lat. W dniu 16 stycznia 2014r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o przyznanie emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, który rozpoznano decyzją z dnia 3 marca 2014 r. o przyznaniu emerytury od dnia 7 lutego 2014 r. Wysokość emerytury wnioskodawczyni ustalono według zasad wynikających z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, z uwzględnieniem kwoty zwaloryzowanych składek na koncie ubezpieczonej, kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego i średniego dalszego trwania życia, przy czym podstawa obliczenia emerytury została pomniejszona o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur. Kwota ustalona do wypłaty okazała się mniej korzystna od kwoty emerytury wcześniejszej już wypłacanej, zatem ZUS zawiesił wypłatę emerytury ustalonej tą decyzją i kontynuował wypłatę świadczenia wyższego.

W dniu 1 kwietnia 2019r. do ZUS wpłynęła skarga w/w w sprawie wznowienia postępowania zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019r. W rozpoznaniu tego wniosku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wznowił postępowanie i decyzją z dnia 13 maja 2019r. przeliczył emeryturę wnioskodawczyni z pominięciem przepisu art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, od 1 kwietnia 2019r. tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku. Decyzja ta stanowi przedmiot zaskarżenia.

Powyższy stan faktyczny był bezsporny, a wynikał z dokumentów zalegających w aktach organu rentowego. Strony nie zgłosiły dalszych wniosków dowodowych.

W zaskarżonej decyzji organ rentowy, po tym jak wznowił postępowanie w związku z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r. sygn. akt P 20/16, przeliczył S. G. emeryturę poczynając od 1 kwietnia 2019 . tj. od miesiąca złożenia wniosku o powyższe. We wskazanym wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 25 ust. 1b ustawy z w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...) r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

S. G. w złożonym odwołaniu wносиła natomiast o wyrównanie emerytury od 1 marca 2014 r. do 1 marca 2019 r., podnosząc, że za cały ten okres wypłacano jej świadczenie w zaniżonej wysokości.

Niewątpliwie przesłanka wznowienia, określona w art.145a §1 kpa, która była podstawą wznowienia przez ZUS postępowania w sprawie przyznania emerytury dla wnioskodawczyni, stanowi realizację obowiązku ustawodawcy określonego w art. 190 ust. 4 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem „orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania”. W orzecznictwie wskazuje się, że wznowienie postępowania przewidziane w art. 190 ust. 4 Konstytucji RP jest szczególną instytucją, określaną w doktrynie prawnej pojęciem uzdrowienia (sanacji) postępowania (sądowego, administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie normatywnym. W swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że regulacja ta stwarza możliwość ponownego rozpatrzenia danej sprawy na podstawie zmienionego stanu prawnego, ukształtowanego w następstwie orzeczenia Trybunału; możliwość taka jest ujęta jako podmiotowe, konstytucyjne prawo uprawnione (zob. wyroki TK z: 20 lutego 2002 r., sygn. K 39/00, publ. OTK ZU nr 1/A/2002, poz. 4; 7 września 2006 r., sygn. SK 60/05, publ. OTK ZU nr 8/A/2006, poz. 101).

Celem tego przepisu niewątpliwie było osiągnięcie efektu w postaci ponownego rozstrzygnięcia sprawy, według stanu prawnego po wyeliminowaniu niekonstytucyjnych przepisów (zob. wyroki TK: z 11 czerwca 2002 r., sygn. SK 5/02, publ. OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 41; z 9 czerwca 2003 r., sygn. SK 12/03, publ. OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 51; z 27 października 2004 r., sygn. SK 1/04, publ. OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 96). Artykuł 190 ust. 4 Konstytucji RP przyjmuje zatem jako zasadę wzruszalność rozstrzygnięć i decyzji wydanych na podstawie aktów normatywnych uznanych za sprzeczne z Konstytucją, umową międzynarodową i ustawą, przy równoczesnym poszanowaniu konstytucyjnej wartości, jaką jest pewność i bezpieczeństwo prawne. Niewątpliwie uznanie danego

przepisu za sprzeczny z Konstytucją prowadzi do stanu, w którym mimo prawidłowo przeprowadzonego postępowania i wydania decyzji na podstawie obowiązującego w chwili orzekania przepisu, decyzja okazuje się wadliwa, do tego stopnia, że celowym jest działanie zmierzające do usunięcia skutków niekonstytucyjnego przepisu.

Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, że wydanie przez Trybunał Konstytucyjny orzeczenia stwierdzającego niekonstytucyjność przepisu, który był podstawą ustalenia emerytury S. G. w zaniżonej wysokości, stanowi okoliczność mającą wpływ na prawo do świadczenia i uzasadnia działanie w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości emerytury z pominięciem takiego niekonstytucyjnego unormowania. Istotne jest także to, że ta „nowa okoliczność” istniała przed wydaniem decyzji ustalającej wysokość emerytury dla wnioskodawczyni.

W ocenie Sądu Okręgowego nie można zgodzić się z twierdzeniem organu rentowego, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego działa wyłącznie ze skutkiem na przyszłość. W zakresie oceny skutków orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, Sąd Okręgowy podziela bowiem stanowisko zakładające, że orzeczenie Trybunału ma skutek wsteczny, czyli usuwa zakwestionowaną normę prawną w zasadzie od chwili jej wejścia do systemu prawnego. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Pogląd ten prowadzi do powstania fikcji prawnej, że danej normy nigdy w systemie prawnym nie było, co umożliwiłoby wzruszanie czynności dokonanych na jej podstawie. Nie ulega wątpliwości, że przepis uznany za niekonstytucyjny ma ten charakter od dnia jego wydania, zaś Trybunał Konstytucyjny jedynie ten fakt stwierdza. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu – wyroki: z dnia 16.01.2013r. (III AUa 1079/12, LEX nr 1264372), z dnia 24.01.2013r. (III AUa 1083/13, LEX nr 1254422), z dnia 30.01.2013r. (III AUa 1118/12 , LEX nr 1267386), z dnia 20.02.2013r. (III AUa 1121/12, LEX nr 1280625) oraz z dnia 21.02.2013r. (III AUa 41/13, LEX nr 1280645).

Wysokość emerytury wnioskodawczyni uzyskanej w powszechnym wieku emerytalnym została błędnie obliczona przez organ rentowy w decyzji z 3 marca 2014 r., na niekorzyść wnioskodawczyni z zastosowaniem przepisu uznanego za niekonstytucyjny. Obecnie eliminacja niekonstytucyjnego przepisu bez wątplenia ma wpływ na zmianę wysokości jej świadczenia, co pokazuje wyliczenie wysokości emerytury z pominięciem zastosowania niekonstytucyjnej regulacji w decyzji zaskarżonej w sprawie z dnia 13 maja 2019r. - wskazuje na wyższą niż poprzednio ustalona wysokość świadczenia. Ustalona obecnie przez ZUS wysokość emerytury S. G., obliczona zgodnie z art. 26 ustawy emerytalno – rentowej tj. stanowiąca równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy jej obliczenia (przy przyjęciu zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego i zwaloryzowanego kapitału początkowego) przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, jest świadczeniem korzystniejszym niż pobierane dotychczas.

Z treści zważeń poczynionych wyżej w oparciu o obowiązujące przepisy prawa oraz ukształtowane na ich podstawie orzecznictwo, należy wywieść najistotniejszy w niniejszej sprawie wniosek, że przepis uznany za sprzeczny z Konstytucją właśnie ze względu na swoją niekonstytucyjność i to istniejącą od początku uchwalenia - nie może być w konkretnych sprawach stosowany i w konsekwencji koniecznym jest usunięcie skutków niekonstytucyjnego przepisu. Decyzja organu rentowego wydana na podstawie niekonstytucyjnego przepisu jest obiektywnie błędna. W orzecznictwie błąd ten rozumiany jest bardzo szeroko i nie ulega wątpliwości, że termin „błąd” w rozumieniu ustawy emerytalnej jest błędem co do okoliczności, oznacza wadliwość decyzji organu rentowego, jej obiektywną błędność. Taka obiektywna błędność decyzji występuje w niniejszej sprawie. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu do uchwały 7 sędziów z dnia 12 stycznia 1995 r. (II UZP 28/94 , OSNP 1995/19/242) koncepcja obiektywnej błędności decyzji znajduje oparcie zarówno w doktrynie jak i w orzecznictwie dotyczącym błędu organu rentowego i odwołał się do jednolitego wskazując na treść wyroku Trybunału (...) z dnia 15 listopada 1972 r. (III TR 1312/73 Orzecznictwo TUS 1974 r. poz. 8), wyroku z dnia 8 grudnia 1988 r. (II URN 224/88, OSNCP 1991 z. 2-3 poz. 31). Zasadnym jest powtórzenie za Sądem Najwyższym, że błąd organu rentowego oznacza „każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest ona skutkiem zaniedbania, pomyłki, celowego działania samego organu rentowego czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności stanowionych przepisów”, w tym także naruszenia prawa wskutek niewłaściwej

wykładni obowiązujących przepisów (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1997 r., III ZP 40/97, OSNAPiUS 1998 nr 14, poz. 429).

Skoro błędem jest niewłaściwa wykładnia prawa to nie ma podstaw aby odmówić uznania za błąd stanowienie prawa sprzecznego z aktem nadrzędnym jakim jest Konstytucja RP. W konkurencji dwu dóbr - ochrony Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i ochrony ubezpieczonych - pierwszeństwo trzeba przyznać tym drugim. Nie może być na nich przenoszone ryzyko niekompetentnego funkcjonowania organów władzy państwowej – tu w pierwszej kolejności władzy ustawodawczej. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, którego dysponentem jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, to państwowy fundusz celowy, powołany dla realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych (art. 51 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest wprawdzie organem władzy państwowej, ale jest państwową jednostką organizacyjną, nad zgodnością z przepisami działań władz której sprawuje nadzór minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, i której w zakresie - między innymi - ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz wypłacania tych świadczeń, przysługują środki prawne właściwe organom administracji państwowej (art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. b z związku z art. 66 ust. 4 ustawy systemowej). W imieniu państwa wykonuje, na podstawie ustaw, zadania mające zagwarantować obywatelom prawo do zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji). Tym samym błędy wywołane wadliwym prawem nie mogą stanowić dla organów rentowych skutecznego usprawiedliwienia dla pozbawienia ubezpieczonych należnych im świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Powyższe wnioski, skutkowały stwierdzeniem, że zachodziły warunki do uwzględnienia żądania S. G. o wyrównanie emerytury, co z kolei stanowiło podstawę do zmiany zaskarżonej decyzji, o czym Sąd orzekł w wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc. Nakazał organowi rentowemu wypłatę wyrównania za okres 3 lat, poczynając od dnia 1 kwietnia 2016 r. – zgodnie z treścią art. 133 ust. 1 pkt 2 w zw. z ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stosownie do brzmienia art. 133 ust. 2 przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację. Sąd nakazał wyrównanie emerytury S. G. za okres od 1 kwietnia 2016 r. do 31 marca 2019 r.

W pozostałym zaś zakresie odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc zostało oddalone.